29. 5. 2019

ID: 109385

Exekuce

V exekučním řízení obecným soudům přísluší se zabývat zásadními vadami exekučního titulu, jsou povinny výkon rozhodnutí zastavit podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. také v případech, v nichž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, nebo byl dokonce v rozporu s principy právního státu. Nezohlednění těchto kritérií při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Zásadní vadou exekučního titulu je také přiznání úroků z prodlení ve zcela nepřiměřené výši, která již není v souladu s ústavním pořádkem. V těchto případech je třeba, aby obecné soudy poskytly povinnému a jeho majetku soudní ochranu (čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny) tak, že výkon rozhodnutí v části týkající se nepřiměřené výše úroků zastaví podle § 268 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 268 odst. 4 o. s. ř. tak, aby byla zajištěna spravedlivá rovnováha při ochraně majetkové sféry dlužníka i věřitele.

(Nález Ústavního soudu České republiky šp.zn. II.ÚS 3194/18, ze dne 1.4.2019)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J.K., zastoupeného JUDr. J.O., advokátkou se sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze č. j. 69 Co 214/2018-68 ze dne 12. 7. 2018 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 č. j. 72 EXE 519/2013-44 ze dne 2. 5. 2018, za účasti Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 4 jako účastníků řízení a D.T., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze č. j. 69 Co 214/2018-68 ze dne 12. 7. 2018 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 č. j. 72 EXE 519/2013-44 ze dne 2. 5. 2018 bylo porušeno základní právo stěžovatele na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Podle pravomocného rozsudku má stěžovatel zaplatit 25 000 Kč se smluvním úrokem z prodlení ve výši 1 % denně od 2. 5. 2009 do zaplacení. K vymožení této povinnosti je nyní vedena exekuce. Stěžovatel namítá, že je po něm v důsledku nepřiměřené a neústavní výše úroku z prodlení v současnosti požadováno "více než 900 000 Kč". Obecné soudy nevyhověly návrhu stěžovatele na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. a uvedly, že nemohou přezkoumávat správnost exekučního titulu. Podle stěžovatele porušily jeho právo na právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud zjistil z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a ze spisu, který si vyžádal, následující skutečnosti.

2. V roce 2012 podal vedlejší účastník proti stěžovateli žalobu na zaplacení 25 000 Kč se smluvním úrokem z prodlení ve výši 1 % denně od 2. 5. 2009 do zaplacení. Podle žaloby stěžovatel s vedlejším účastníkem uzavřeli dne 22. 4. 2009 smlouvu o půjčce, v níž byl uvedený úrok z prodlení sjednán, a stěžovatel nesplnil svou povinnost půjčku vrátit do 1. 5. 2009. Obvodní soud pro Prahu 4 této žalobě dne 16. 10. 2012 zcela vyhověl rozsudkem pro zmeškání, podle něhož má stěžovatel povinnost zaplatit vedlejšímu účastníkovi 25 000 Kč a úrok z prodlení ve výši 1 % z této částky denně od 2. 5. 2009 do zaplacení. K výkonu tohoto rozsudku byla nařízena exekuce.

3. Stěžovatel navrhl zastavení exekuce jako nepřípustné pro tzv. jiný důvod podle § 268 odst. 1 písm.

h) o. s. ř. Ve svém návrhu namítal, že úrok z prodlení ve výši 1 % denně, tedy 365 % ročně, je lichvářský, v rozporu s dobrými mravy a protiústavní, jak Ústavní soud dovodil v nálezu sp. zn. I. ÚS 728/10 ze dne 1. 7. 2010 (N 136/58 SbNU 105). Dále uváděl, že není možné vymáhat pohledávku z lichevní smlouvy, neboť taková smlouva je absolutně neplatná, jak uvádí nález sp. zn. I. ÚS 3308/16 ze dne 19. 1. 2017 (N 16/84 SbNU 181).

4. Obvodní soud pro Prahu 4 napadeným usnesením zamítl návrh stěžovatele na zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. K námitce, že "exekuční titul […] je v rozporu s dobrými mravy", obvodní soud uvedl, že není možné v exekučním řízení přezkoumávat správnost exekučního titulu. Z hlediska souladu s dobrými mravy lze posuzovat jen "výkon práv a povinností […] účastníků občanskoprávních vztahů, nikoli správnost rozhodnutí soudu".

5. Městský soud v Praze napadeným usnesením rozhodnutí obvodního soudu potvrdil. Uvedl, že námitky, že exekuční titul byl vydán v rozporu se zákonem, dobrými mravy i ústavními principy přiměřenosti a spravedlnosti, měl stěžovatel uplatnit v nalézacím řízení. Exekuční řízení je totiž podle městského soudu ze své podstaty určeno pouze pro faktický výkon rozhodnutí. Stěžovatelovy odkazy na judikaturu podle městského soudu nejsou případné, neboť se dotčená rozhodnutí týkají posuzování věci v nalézacím, nikoliv exekučním řízení.

II. Argumentace stran

6. Podle stěžovatele bylo napadenými usneseními porušeno jeho právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Stěžovatel uvádí, že z původně tvrzeného dluhu 25 000 Kč je po něm nyní vyžadováno "více než 900 000 Kč". Sjednání úroku z prodlení ve výši 1 % denně, tedy 365 % ročně, považuje stěžovatel za protiústavní, "za nemravné a lichvářské". V této souvislosti odkazuje na nález sp. zn. I. ÚS 728/10 ze dne 1. 7. 2010 (N 136/58 SbNU 105), z něhož dovozuje, že je protiústavní sjednat úrok z prodlení již ve výši 0,5 % denně, tj. 182,5 % ročně. Stěžovatel namítá, že v jeho případě došlo k uzavření lichevní smlouvy, která je absolutně neplatná, a odkazuje na nález sp. zn. I. ÚS 3308/16 ze dne 19. 1. 2017 (N 16/84 SbNU 181). Podle stěžovatele tak byl exekuční titul vydán na základě absolutně neplatné smlouvy v rozporu se zákonem, s dobrými mravy a "ústavně zaručenými principy spravedlnosti a přiměřenosti". V této situaci je podle stěžovatele výkon rozhodnutí zcela nepřípustný a měl být zastaven.

7. Městský soud ve svém vyjádření navrhl, aby byla ústavní stížnost odmítnuta. Uvedl, že exekuční soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu a že je obsahem exekučního titulu vázán. Podle městského soudu byl stěžovatel "nečinný, liknavý a nezodpovědný" a v rozporu se zásadou vigilantibus iura scripta sunt nehájil svá práva v nalézacím řízení. Nyní se dle městského soudu stěžovatel snaží přenést řešení svého nedbalého jednání na exekuční soud a žádá, aby byl překročen smysl a účel exekučního řízení. Městský soud upozorňuje, že pokud by mělo být tolerováno nedbalé počínání stěžovatele, muselo by být zasaženo do principů exekučního řízení a nově obecně vymezeno, za jakých podmínek lze takové zásahy činit.

8. Obvodní soud považuje ústavní stížnost za nedůvodnou. Obvodní soud odkázal na obsah napadených rozhodnutí a na judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž exekuční soudy nemohou přezkoumávat věcnou správnost rozhodnutí vydaných v nalézacím řízení. Dále uvádí, že podle judikatury Nejvyššího soudu lze posuzovat z hlediska dobrých mravů pouze "výkon práv a povinností […] účastníků občanskoprávních vztahů, nikoli správnost rozhodnutí soudu". Exekuční soud tedy nemohl rozhodnout jinak, i kdyby úroky považoval za nepřiměřené. Judikatura, na kterou stěžovatel odkázal, se podle obvodního soudu týká nalézacího řízení, nikoliv řízení exekučního.

9. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat tato vyjádření stěžovateli k replice, neboť nepřinášejí

nové argumenty nad rámec napadených rozhodnutí. Vedlejší účastník nevyužil možnosti se k ústavní stížnosti vyjádřit.

III. Hodnocení Ústavního soudu

10. V projednávaném případě je proti stěžovateli vedena exekuce na základě rozsudku, podle něhož má stěžovatel zaplatit dlužnou částku 25 000 Kč a úroky z prodlení se sjednanou sazbou 1 % denně z této částky od 2. 5. 2009 do zaplacení. Stěžovatel uvádí, že kvůli výši úroků z prodlení má nyní zaplatit přes 900 000 Kč. Stěžovatel brojí v prvé řadě proti výši úroků z prodlení. Namítá však i to, že původní smlouva o úvěru měla lichevní povahu, a tudíž byla absolutně neplatná; pohledávku, která má původ v takové smlouvě, podle stěžovatele není možné vymáhat v exekuci. Z těchto důvodů by podle stěžovatele měl být výkon rozhodnutí zastaven. Obecné soudy nevyhověly návrhu stěžovatele na zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Toto ustanovení umožňuje zastavit výkon rozhodnutí jako "nepřípustný, protože je tu jiný důvod [než vymezený v písm. a) až g)], pro který rozhodnutí nelze vykonat". Obecné soudy k námitkám stěžovatele uvedly, že nemohou zkoumat věcnou správnost exekučního titulu. Tento právní názor zopakovaly i ve svých vyjádřeních.

11. Jádro stěžovatelovy argumentace a projednávaného případu se týká otázky, zda lze v exekučním řízení hodnotit přiměřenost úroku z prodlení. Ústavní soud tak nejprve posuzoval, zda a v jakých případech je možné zkoumat věcnou správnost exekučního titulu (část A). Poté zkoumal, zda nepřiměřená výše úroků je důvodem pro tento přezkum a případné zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. (část B). Již v úvodu je třeba zdůraznit, že podle § 268 odst. 4 o. s. ř. je možné výkon rozhodnutí zastavit i částečně, tedy i pouze v části týkající se nepřiměřené výše úroků z prodlení. Teprve poté se zabýval Ústavní soud otázkou, zda je namístě zastavit výkon rozhodnutí zcela kvůli námitce stěžovatele, že exekuční titul přiznává plnění z absolutně neplatné lichevní smlouvy (část C).

A. K možnosti přezkumu exekučního titulu

12. Ústavní soud ve své judikatuře vychází ze zásady, že "námitky vůči vadám nalézacího řízení (resp. rozhodnutí jako jeho výsledku) zásadně nelze přenášet do řízení exekučního" [nález sp. zn. Pl. ÚS 9/15 ze dne 8. 8. 2017 (338/2017 Sb.), bod 24]. Platí totiž, že "[e]xekuční řízení je ze své podstaty určeno pouze pro faktický výkon rozhodnutí, nikoliv pro autoritativní nalézání práva. Stejně tak není ani řízením přezkumným" [nález sp. zn. I. ÚS 871/11 ze dne 17. 1. 2012 (N 15/64 SbNU 155)]. Avšak "z této zásady existují obecně přijímané výjimky, podle nichž je v exekučním řízení možné hodnotit i zásadní vady exekučního titulu" [viz již citovaný nález sp. zn. Pl. ÚS 9/15, bod 24].

a) Přezkum v případě, že exekučním titulem je rozhodčí nález

13. Ústavní soud se těmito výjimkami zabýval poprvé v kontextu exekucí vedených na základě rozhodčího nálezu. Ústavní soud v těchto případech dospěl k závěru, že obecné soudy mohou v exekučním řízení zkoumat, zda byla uzavřena řádná rozhodčí smlouva (rozhodčí doložka či smlouva o rozhodci), tedy zda vůbec měli rozhodci pravomoc rozhodčí nález vydat. K porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny došlo v případech, v nichž se obecné soudy nezabývaly tím, zda došlo k uzavření rozhodčí smlouvy [nález sp. zn. I. ÚS 871/11 ze dne 17. 1. 2012 (N 15/64 SbNU 155) týkající se námitky, že rozhodčí smlouva nebyla podepsána; nález sp. zn. I. ÚS 199/11 ze dne 26. 1. 2012 (N 21/64 SbNU 205), týkající se neprokázaného existence rozhodčí smlouvy], ale i v případech, v nichž rozhodčí doložka neobsahovala dostatečně transparentní pravidla pro výběr rozhodce, a nesplňovala tedy veškeré náležitosti, jak byly konkretizovány v judikatuře [nález sp. zn. IV. ÚS 2735/11 ze dne 3. 4. 2012 (N 71/65 SbNU 9), body 17-18; nález sp. zn. III. ÚS 1624/12 ze dne 27. 9. 2012 (N 164/66 SbNU 433); nález sp. zn. I. ÚS 174/13 ze dne 7. 5. 2013 (N 80/69 SbNU 335);

nález sp. zn. III. ÚS 562/12 ze dne 24. 10. 2013 (N 179/71 SbNU 153)].

14. Ústavní soud ovšem v těchto případech zdůraznil v souvislosti s ustanoveními smluv, "která jsou formulářově předtištěna a neumožňují jednoznačně slabší straně jejich modifikaci" i to, že "[p]ostupy, kdy klientům jsou vnucována smluvní ujednání v podobě zajištění biankosměnkou, smluvní pokutou ve výši 30 % nebo 45 % dlužné částky za prodlení s platbou splátek v řádu jednotek týdnů či smluvní pokutou ve výši pětinásobku dlužné částky za hrubé porušení smlouvy nebo podmínek, je nutno považovat za nepřijatelné a uvedená ujednání označit za neplatná pro jednoznačný rozpor s dobrými mravy. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že klient […] smlouvu podepsal, a to dokonce ani v situaci, kdy by ve smluvních podmínkách bylo obsaženo ujednání, že klientovi se takto stanovené smluvní pokuty nebo zajištění biankosměnkou nejeví jako nepřiměřené či odporující dobrým mravům. Běžný klient úvěrové společnosti totiž nemůže v případě krátkodobého úvěru dopředu očekávat, ba ani předpokládat, že celková splacená částka bude několikanásobně převyšovat částku půjčenou. Tento předpoklad nelze ani spravedlivě požadovat." Ústavní soud dovodil, že by "ochraně takových věřitelů neměla být poskytována soudní ochrana, a to ani v exekučním řízení, neboť ochrana takto nabytých práv stojí zcela mimo účel civilního procesu, resp. mimo základní hodnotový rámec práva jako normativního systému" [již citovaný nález sp. zn. I. ÚS 199/11; obdobně obiter dictum v již citovaném nálezu sp. zn. III. ÚS 562/12]

15. Tato východiska Ústavní soud aplikoval v nálezu sp. zn. III. ÚS 4084/12 ze dne 11. 12. 2014 (N 226/75 SbNU 527), který se opět týká exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu. Rozhodčí doložka byla v daném případě sjednána v souvislosti s úvěrem ve výši 4 950 Kč. Úvěrová smlouva "deklarovala úrok ve výši 79,00 % p. a. a RPSN ve výši 115,32 %" a součástí "formulářově předtištěných" všeobecných obchodních podmínek byla ujednání o zajištění prostřednictvím dvou biankosměnek a o souboru sankcí (smluvních pokut) dopadajících na dlužníka (úvěrovaného; podrobněji k obsahu smlouvy viz bod 21 nálezu sp. zn. III. ÚS 4084/12). Ústavní soud dospěl k závěru, že smlouva s takovým obsahem naplňuje kritéria zjevné nespravedlnosti podle nálezu sp. zn. I. ÚS 191/11, a dovodil, že z těchto důvodů neměl rozhodce pravomoc ve věci rozhodnout (body 22-25), i když rozhodčí doložka splňovala požadavky na transparentní určení rozhodce (bod 26).

16. Na to Ústavní soud navázal v nálezu sp. zn. III. ÚS 4129/18 ze dne 26. 2. 2019, vydaného opět ve věci exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu. Podle nálezu mají obecné soudy zkoumat, zda poskytovatel úvěru před uzavřením úvěrové smlouvy posoudil schopnost spotřebitele úvěr splácet (jeho úvěruschopnost). Nedošlo-li k tomu, bylo by možné hodnotit úvěrovou smlouvu jako rozpornou s dobrými mravy "a proto by byla neplatná i na [úvěrovou smlouvu] navazující rozhodčí smlouva a nebyla by dána pravomoc rozhodce a byl by tu dán důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř." (body 20-21). Ústavní soud uvedl, že "důsledky neschopnosti splácet úvěr se netýkají jen dlužníka (spotřebitele), ale dotýkají se společnosti jako celku, neboť na tu mají vliv důsledky dlužníkova předlužení a případné insolvence. Do veřejné sociální sítě pak spadne často nejen dlužník, ale většinou i osoby na něm závislé, dojde k porušení rodinných a sociálních vztahů" (bod 18). Zdůraznil, že posouzení, "zda je reálné splacení dluhu, je přece celkem výchozí zásada, kterou by jako obecný princip měly soudy vzít v úvahu bez ohledu na to, zda je v nějakém zákoně výslovně zakotven, anebo nikoli" (bod 21).

17. Specifickým rysem všech případů rozebíraných výše v bodech 13-16 je, že se týkají exekucí vedených na základě exekučních titulů vydaných v rozhodčím řízení. Ústavní soud tak své hodnocení vždy promítl do závěru o tom, zda byla uzavřena platná rozhodčí doložka a zda tedy měl rozhodce pravomoc ve věci rozhodnout - jinak vyjádřeno, zda účastníci řízení nebyli zbaveni práva projednat svou věc před soudem, aniž by se tohoto práva v dané věci řádně (ústavně konformním způsobem) vzdali, což by znamenalo porušení práva na soudní ochranu čl. 36 odst. 1 Listiny. I v případě, že Ústavní soud dospěl k závěru o zjevné nespravedlnosti hmotněprávní smlouvy jako celku (nález sp.

zn. III. ÚS 4084/12, blíže popsaný v bodě 15), nebo o jejím možném rozporu s dobrými mravy (nález sp. zn. III. ÚS 4129/18, blíže popsaný v bodě 16), vyvodil z toho nedostatek navazující rozhodčí smlouvy, tím i absenci pravomoci rozhodce, a tedy nutnost zastavit exekuci. Nicméně právní názor, že v exekučním řízení není možné poskytovat soudní ochranu oprávněnému (věřiteli), pokud by výkon rozhodnutí znamenal zjevnou nespravedlnost, platí pro exekuční řízení obecně, bez ohledu na to, zda je exekučním titulem rozhodčí nález nebo soudní rozhodnutí. Závěrem této části je třeba zdůraznit, že dle Ústavního soudu docházelo ke zjevné nespravedlnosti i v případech, v nichž exekuční tituly přiznávaly práva ze smluv obsahujících neakceptovatelná ujednání.

b) Přezkum v případě, že exekučním titulem je soudní rozhodnutí

18. Ústavní soud se zabýval otázkou, zda se lze v exekučním řízení výjimečně zkoumat vady exekučního titulu, i v případech, v nichž byl exekuční titul vydán obecnými soudy. O pravomoci obecných soudů spor v nalézacím řízení rozhodnout a exekuční titul vydat přitom nebylo pochyb, na rozdíl od případů, v nichž byl exekučním titulem rozhodčí nález.

19. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 3216/14 ze dne 17. 12. 2015 (N 218/79 SbNU 503) se Ústavní soud zabýval ústavně konformním výkladem § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. v situaci, kdy exekuční titul vydal obecný soud. Ústavní soud vyšel z toho, že zatímco důvody pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) až g) o. s. ř. "jsou důvody konkrétními, důvod uvedený pod písmenem h) je formulován všeobecně a jeho účelem je umožnit, aby výkon rozhodnutí byl zastaven i v jiných závažných případech, které pro jejich možnou rozmanitost nelze s úplností předjímat, resp. podrobit konkrétnímu popisu". Ústavní soud poté akceptoval právní názor obecných soudů, že důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. jsou "takové okolnosti, pro které další provádění výkonu je způsobilé založit kolizi s procesními zásadami (byť mohou mít podklad v právu hmotném), na nichž je výkon rozhodnutí (jakožto procesní institut) vybudován, anebo je protichůdné účelu, který se jím sleduje, totiž zajistit (efektivní) splnění povinnosti vyplývající z vykonávaného titulu". Ústavní soud dospěl k závěru, že zastavení exekuce podle tohoto ustanovení je namístě u tzv. šikanózního exekučního návrhu, který představuje zvláštní případ zneužití práva. Cílem návrhu totiž bylo "stěžovatelce [jako povinné v exekučním řízení] uškodit, zatížit jí důsledky nařízené exekuce a placením nákladů, které si takový postup vyžádá", a to v situaci, kdy byla stěžovatelka jako povinná připravena závazek splnit a podnikla kroky, jimiž si chtěla zajistit součinnost oprávněného. Ústavní soud proto shledal, že došlo k porušení "práva stěžovatelky na soudní ochranu a spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy".

20. Tato východiska byla potvrzena i nálezem sp. zn. II. ÚS 2230/16 ze dne 1. 11. 2016 (N 206/83 SbNU 281). Ústavní soud v něm dovodil, že zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. "se použije pro odstranění zjevné nespravedlnosti i tehdy, kdy by výkon rozhodnutí byl dokonce v rozporu s principy právního státu" (bod 14). Ústavní soud dospěl k závěru, že taková situace v daném případě nastala. V tehdy projednávané věci bylo soudem v nalézacím řízení pravomocně rozhodnuto, že stěžovatel je povinen uhradit cenu jízdného a smluvní pokutu za údajné cestování v městské hromadné dopravě bez jízdního dokladu. K vymožení této povinnosti se vedlo exekuční řízení. Stěžovatel byl však osobou s těžkým zdravotním postižením a jako držitel průkazu ZTP/P měl nárok na bezplatnou dopravu ve spojích místní veřejné hromadné dopravy. Proti stěžovateli tak bylo "vedeno exekuční řízení, ačkoliv si soudy byly a být musely plně vědomy toho, že stěžovatel žádnou svoji právní povinnost nejen neporušil, nýbrž ani porušit nemohl" (bod 15). Přitom i ve vykonávacím řízení může být "výjimečně zkoumána opodstatněnost hmotněprávního nároku" (bod 16) a použití ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) "není podmíněno ani vyčerpáním řádných opravných prostředků v předcházejícím nalézacím řízení" (bod 17). Obecné soudy tak v odkazovaném případě nesprávnou aplikací § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. porušily základní právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a vlastnické právo podle čl. 11 odst. 1

Listiny. Tato východiska Ústavní soud aplikoval i v nálezu sp. zn. II. ÚS 2357/16 ze dne 18. 4. 2017 a nálezu sp. zn. I. ÚS 2456/16 ze dne 20. 6. 2017, které se týkají skutkově obdobných věcí totožného stěžovatele.

21. Plénum Ústavního soudu se v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/15 ze dne 8. 8. 2017 (338/2017 Sb.) ztotožnilo se závěrem, že tzv. jiným důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. "jsou takové okolnosti, pro které další provádění výkonu je způsobilé založit kolizi s procesními zásadami (byť mohou mít podklad v právu hmotném)"; přičemž "uvedený důvod slouží k odstranění zjevné nespravedlnosti také tehdy, kdy by výkon rozhodnutí byl v rozporu s principy právního státu". Ústavní soud konstatoval, že jde o "obecně přijímané výjimky, [které umožňují] v exekučním řízení […] hodnotit i zásadní vady exekučního titulu" (bod 24). Proto "i v řízení exekučním je za určitých podmínek možné uplatnit námitky vůči nalézacímu řízení a jeho výsledku. Protiústavnost exekučního titulu může za těchto podmínek hodnotit i exekuční soud a vyvodit z toho patřičné důsledky" (bod 26).

22. Touto judikaturou tak byl překonán závěr vyslovený například v usnesení sp. zn. II. ÚS 3276/13 ze dne 12. 8. 2014, v němž Ústavní soud považoval za ústavně konformní názor obecných soudů, že nemohou přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu na základě námitek směřujících proti výši úroků z prodlení (bod 10; srov. obdobně i usnesení sp. zn. I. ÚS 210/10 ze dne 23. 3. 2010). Z výše uvedené nálezové judikatury totiž vyplývá, že je možné přezkoumat, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady; precedenční síla nálezů je přitom vyšší než precedenční síla jakéhokoliv usnesení, jak vyplývá z § 23 zákona o Ústavním soudu i z judikatury Ústavního soudu [nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (N 190/47 SbNU 465), body 88-89].

23. Z ustálené judikatury Ústavního soudu tak plyne, že v exekučním řízení obecným soudům přísluší se zabývat zásadními vadami exekučního titulu a že jsou povinny výkon rozhodnutí zastavit podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. také v případech, v nichž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, nebo byl dokonce v rozporu s principy právního státu. Nezohlednění těchto kritérií při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

24. Při zkoumání, zda exekuční titul netrpí zásadními vadami, není relevantní, zda a jak efektivně hájil povinný svá práva v nalézacím řízení. Jak totiž Ústavní soud uvedl v již citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 2230/16, bodě 17, použití ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., tedy i zastavení řízení z důvodu zásadních vad exekučního titulu, "není podmíněno ani vyčerpáním řádných opravných prostředků v předcházejícím nalézacím řízení". Námitka městského soudu, že se stěžovatel snaží přenést řešení svého nedbalého jednání v nalézacím řízení do řízení exekučního, tak není pro řešení projednávaného případu relevantní.

25. Obecné soudy v napadených rozhodnutích pochybily již tím, že se vůbec nezabývaly otázkou, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady. Otázkou, zda nepřiměřená výše úroků může být zásadní vadou exekučního titulu, se Ústavní soud bude zabývat v další části.

B. Výše úroků z prodlení jako zásadní vada exekučního titulu

26. Za účelem zjištění, zda výše úroků z prodlení může být zásadní vadou exekučního titulu, je třeba nejprve posoudit na otázku, zda existuje maximální ústavně přijatelná výše úroků z prodlení, kterou si lze sjednat a kterou lze přiznat v nalézacím řízení.
a) K existenci maximální ústavně přípustné výši úroků z prodlení

27. V nálezu sp. zn. I. ÚS 523/07 ze dne 7. 5. 2009 (N 113/53 SbNU 409) Ústavní soud přezkoumával

rozhodnutí obecných soudů vydaných v nalézacím řízení, podle nichž měla stěžovatelka "zaplatit úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně, tj. 182,5 % ročně", k jehož zaplacení se smluvně zavázala. Ústavní soud zdůraznil, že při sjednávání výše úroků z prodlení je "zásada smluvní volnosti […] modifikována účelem a smyslem sankčního a motivačního mechanismu institutu úroků z prodlení; jejich použití je možné a zákonné, jejich výše však nemůže být bezbřehá." I v případě úroků z prodlení je dle citovaného nálezu třeba "dbát na zásadu přiměřenosti, jeden ze stěžejních principů ústavního soudnictví, dodržovaný v demokratických právních státech, chápaný nikoliv pouze formálně, ale zejména materiálně (materiální právní stát). Již odedávna, a to i v obchodním styku, platí ve slušné společnosti maxima ‚každému co jeho jest'; ani zajištění […] smluvního nároku však nesmí být nadměrné. Je pochopitelné, že zcela neúměrná výše úroků, a to i úroků z prodlení, může být oprávněně pociťována dotčeným subjektem jako nespravedlivá, a to i bez ohledu na to, je-li v konkrétním případě pro něj likvidační či nikoliv. Podle citovaného nálezu "[č]ástka, kterou je povinen platit subjekt, jenž se dostane do prodlení, odpovídající úroku 182 % ročně, […] je již očividně (rovněž) za hranicí, kterou lze považovat podstatě a smyslu daného institutu úroku z prodlení za adekvátní". Napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil pro porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

28. Tyto závěry Ústavní soud potvrdil v nálezu sp. zn. I. ÚS 728/10 ze dne 1. 7. 2010 (N 136/58 SbNU 105). I v tomto nálezu Ústavní soud přezkoumával rozhodnutí obecného soudu vydané v nalézacím řízení, podle kterého měla stěžovatelka zaplatit úrok z prodlení "v sazbě 0,5 % denně", tedy ve stejné výši jako v případě odkazovaném v předchozím odstavci. Ústavní soud s odkazem interpretoval nosné důvody svého předcházejícího nálezu sp. zn. I. ÚS 523/07 tak, že "je protiústavní sjednání povinnosti zaplatit úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně, tj. 182,5 % ročně" (bod 3 v části IV nálezu sp. zn. I. ÚS 728/10). Shledal, že napadené rozhodnutí porušuje nejen právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, ale i její právo na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny (bod 6 tamtéž).

29. Ze skutečnosti, že sjednanou výši úroků z prodlení Ústavní soud výslovně označil za protiústavní, je třeba dovodit, že existuje maximální ústavně přípustná výše úroků z prodlení. Ústavní soud se sice v nálezech sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10 nevyjádřil k otázce, jak stanovit tuto hranici obecně, nicméně dovodil, že výše úroků z prodlení sjednaná v obou odkazovaných případech ve shodné výši 0,5 % denně byla již za touto hranicí.

b) Překročení maximální ústavně přípustné výše úroků z prodlení jako zásadní vada exekučního titulu

30. Ústavní soud se dále zabýval tím, zda rozhodnutí, kterým bylo přiznáno plnění úroků v neústavní výši, trpí jako exekuční titul zásadní vadou a zda by tedy jeho výkonem došlo ke zjevné nespravedlnosti.

31. Závěr, že existuje maximální ústavně přípustná výše úroků z prodlení, se v odkazovaných nálezech sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10 týkal hmotného práva - Ústavní soud ostatně v nálezu sp. zn. I. ÚS 728/10 výslovně označuje za protiústavní "sjednání" povinnosti zaplatit úrok v již uvedené výši. Tento závěr má však bezprostřední přesah do práva procesního. Není-li možné, aby si smluvní strany sjednaly úrok z prodlení přesahující maximální ústavně přípustnou výši, nemohou ani soudy svými rozhodnutími přiznávat nárok na plnění úroků z prodlení v neústavní výši; jinak řečeno, nemohou přiznat protiústavní plnění. Jde tedy o procesní zásadu, byť má původ v hmotném právu.

32. Rozhodnutí přiznávající právo na zaplacení úroků z prodlení v neústavní výši tak přiznává plnění, které je z hlediska ústavněprávního zakázané. Přiznání práva na plnění, které ústavní pořádek zakazuje, je zásadní vadou exekučního titulu a již z toho důvodu by výkonem rozhodnutí došlo ke

zjevné nespravedlnosti.

33. Druhým důvodem, kvůli němuž by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti, je skutečnost, že nejen sjednání, ale i uplatnění práva na úroky z prodlení v neústavní výši v exekučním řízení, představuje zneužití práva.

34. Úroky z prodlení (§ 517 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů; § 369 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů; § 1970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) plní motivační funkci, neboť mají dlužníka v prvé řadě přimět k včasnému plnění; sankční funkci, jelikož postihují dlužníka při nevčasném plnění bez ohledu na to, zda tím byla způsobena škoda [k motivační a sankční funkci viz již citované nálezy sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10 a nález sp. zn. I. ÚS 3308/16 ze dne 19. 1. 2017 (N 16/84 SbNU 181), bod 29]; a konečně plní i funkci kompenzační, neboť náhrady škody se věřitel zásadně může domáhat pouze v případě, že není kryta úroky z prodlení (viz § 519 občanského zákoníku z roku 1964, § 369 odst. 2 obchodního zákoníku a § 1971 občanského zákoníku z roku 2012).

35. Při sjednání neústavní výše úroků z prodlení ovšem dochází k narušení těchto funkcí. Cílem takového ujednání není motivovat dlužníka k včasnému plnění, přiměřeně ho sankcionovat za plnění opožděné, ani obdržet přiměřenou kompenzaci za pozdní plnění, nýbrž získat prostřednictvím neústavně vysokých úroků z prodlení majetek dlužníka, jehož hodnota bude ve významném nepoměru k původnímu dluhu. Jinak ústavně konformní institut podústavního práva je tak využit v rozporu se svými funkcemi a k cíli, který právo zakazuje; jde tedy o zneužití práva. Přiznají-li soudy v nalézacím řízení právo na plnění úroků z prodlení v neústavní výši, znamená to, že selhaly při poskytování soudní ochrany podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Navíc, pokud se nevypořádají s nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10, podle nichž je určitá výše úroků z prodlení již protiústavní, nerespektují precedenční závaznost nosných důvodů nálezů Ústavního soudu, a porušují tak čl. 89 odst. 2 Ústavy [k precedenční závaznosti viz nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (N 190/47 SbNU 465), body 59-72]. To platí i v případě, že soud rozhoduje rozsudkem pro zmeškání. Při splnění zákonných předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání se "pokládají … tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná"; na tomto základě má soud rozhodnout (§ 153b odst. 1 o. s. ř.). Obecné soudy tedy v těchto případech vycházejí z toho, že skutková tvrzení obsažená v žalobě jsou pravdivá, nicméně jejich úkolem zůstává na tento skutkový stav aplikovat právo. Právní úprava rozsudku pro zmeškání totiž nevychází z presumpce, že žalobou uplatněný nárok je po právu. Nelze připustit, aby soudy v těchto případech rezignovaly na svou vázanost zákony a přiznávaly nezákonné, nebo dokonce neústavní plnění.

36. Skutečnost, že obecné soudy v nalézacím řízení nerozpoznají, že neústavně vysoké úroky z prodlení představují zneužití práva, a svým rozhodnutím je žalobci přiznají, na povaze těchto úroků nic nemění. I v těchto případech platí, že "ochrana takto nabytých práv stojí zcela mimo účel civilního procesu, resp. mimo základní hodnotový rámec práva jako normativního systému" (viz již citovaný nález sp. zn. I. ÚS 199/11, který takto hodnotil práva přiznaná rozhodčím nálezem na základě úvěrové smlouvy, u níž by celková splacená částka několikanásobně převyšovala částku půjčenou).

37. Institut zákazu zneužití práva je přitom na podústavní úrovni v procesním právu explicitně upraven, neboť podle § 2 o. s. ř. mají soudy dbát, "aby práv nebylo zneužíváno". Tato obecná zásada platí pro všechna řízení, tedy i exekuční řízení (řízení o výkonu rozhodnutí), jak již Ústavní soud ve své judikatuře dovodil [srov. k nalézacímu řízení např. nález sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. 7. 2012 (N 132/66 SbNU 61), bod 24; nález sp. zn. IV. ÚS 736/17 ze dne 10. 5. 2017 (N 76/85 SbNU 325); k exekučnímu řízení viz již citovaný nález sp. zn. IV. ÚS 3216/14]. Jelikož v těchto věcech jde o

uplatnění zákazu zneužití práva jakožto institut výslovně upraveného v § 2 o. s. ř., není třeba zabývat se otázkou, zda lze v těchto případech zvažovat i rozpor s dobrými mravy.

38. Úroky z prodlení, a to i v případě, že došlo již k jejich přiznání pravomocným rozhodnutím, tedy nikdy nemohou zcela vybočit z mezí přiměřenosti ve vztahu k majetkové sféře věřitele (oprávněného), ale i dlužníka (povinného).

39. Ústavní soud nepřehlíží, že věřiteli - oprávněnému v exekučním řízení, bylo právo na plnění neústavně vysokých úroků z prodlení v uvažovaných případech přiznáno pravomocným soudním rozhodnutím. Ustanovení čl. 11 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě přitom nechrání pouze existující majetek, ale vztahují se i na situace, kdy má jednotlivec tzv. legitimní očekávání, že v budoucnu majetek získá. Takové legitimní očekávání se může zakládat například na pravomocném soudním rozhodnutí, kterým byl určitý majetek přiznán [k legitimnímu očekávání viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010 (N 132/58 SbNU 3; 242/2010 Sb.), body 80-83; rozsudek velkého senátu ve věci Kopecký proti Slovensku ze dne 28. 9. 2004 č. 44912/98, § 45-52; nebo rozsudek ve věci Saghinadze a další proti Gruzii ze dne 27. 5. 2010 č. 18768/05, § 103].

40. V uvažovaných případech bylo věřitelům (oprávněným) přiznáno právo na neústavně vysoké úroky z prodlení pravomocným soudním rozhodnutím. Dojde-li k zastavení exekuce na tyto úroky z prodlení, nezískají věřitelé (oprávnění) peněžité plnění v přiznané výši. Ústavní soud ovšem konstatuje, že u věřitelů (oprávněných) nemohlo vzniknout právem chráněné legitimní očekávání, že nabydou plnění odpovídající neústavním úrokům z prodlení. Jejich sjednání i uplatnění v nalézacím i exekučním řízení totiž představuje zneužití práva, které právní ochrany požívat nemůže. Případné očekávání věřitelů (oprávněných) tak není legitimní a nepožívá ochrany podle čl. 11 Listiny ani čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

41. Pro úplnost Ústavní soud podotýká, že i kdyby se jednalo o zásah do legitimního očekávání věřitelů (oprávněných), že obdrží plnění i za protiústavně sjednané úroky z prodlení, byl by tento zásah ústavně konformní. Tento zásah totiž sleduje legitimní cíl v podobě ochrany existujícího majetku povinného. Má zákonný základ, neboť § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. umožňuje zastavení výkonu rozhodnutí i v případech, kdy by výkon rozhodnutí vedl ke zjevné nespravedlnosti. Jiné opatření než zastavení výkonu rozhodnutí v části, v níž jsou úroky z prodlení neústavní, by nesplnilo sledovaný účel, totiž zabránit plnění neústavních úroků. Konečně nad majetkovým zájmem věřitele (oprávněného), jemuž byly přiznány úroky z prodlení v neústavní výši, převažuje zájem na ochraně majetku povinného. Je totiž třeba zohlednit, že věřitel (oprávněný) svůj majetkový zájem získal cestou zneužití práva spočívajícím ve sjednání protiústavní výše úroků z prodlení, což neplatí u majetku dlužníka (povinného), do něhož by bylo exekucí zasaženo. Spravedlivé rovnováhy naopak bude dosaženo v případě, že věřitel (oprávněný) obdrží přiměřenou výši úroků z prodlení.

42. Ústavní soud tak shrnuje, že zásadní vadou exekučního titulu je také přiznání úroků z prodlení ve zcela nepřiměřené výši, která již není v souladu s ústavním pořádkem. V těchto případech je třeba, aby obecné soudy poskytly povinnému a jeho majetku soudní ochranu (čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny) tak, že výkon rozhodnutí v části týkající se nepřiměřené výše úroků zastaví podle § 268 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 268 odst. 4 o. s. ř. tak, aby byla zajištěna spravedlivá rovnováha při ochraně majetkové sféry dlužníka i věřitele.

43. Ústavní soud podotýká, že se v tomto nálezu nevyjadřuje k případům, kdy se k placení úroků z prodlení v obdobné výši zavázal podnikatel nebo kdy je výkon rozhodnutí na zaplacení takových úroků z prodlení uložen podnikateli. Stejně tak se nezabývá případy, v nichž by oprávněný prokázal, že mu byla způsobena škoda odpovídající sjednané výši úroků a že by tato škoda měla být hrazena z přiznaných úroků z prodlení.

44. Není nezbytné, aby Ústavní soud v tomto řízení obecně stanovil, jaká výše úroků z prodlení je již protiústavní. Podle čl. 4 Ústavy je úkolem všech soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám. Řízení o ústavních stížnostech je navíc postaveno na principu subsidiarity, to znamená, že ústavní stížnost zásadně představuje až poslední prostředek ochrany základních práv a svobod (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, k výjimkám srov. odst. 2 tamtéž). K otázce, jaká výše úroků z prodlení je již protiústavní, se ovšem v projednávaném případě ani jeden z obecných soudů nevyjádřil, protože obvodní i městský soud zcela odmítly přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu. Neexistuje přitom ani ustálená judikatura obecných soudů k této otázce. V této situaci by tudíž byl Ústavní soud v tomto řízení prvním soudem, který by tuto otázku posuzoval. S ohledem na princip subsidiarity ústavních stížností a v zájmu mezisoudního dialogu však Ústavní soud považuje za vhodné, aby se k této problematice nejprve vyjádřily obecné soudy, a to při zohlednění kritérií vymezených Ústavním soudem [srov. k obdobnému postupu nález sp. zn. I. ÚS 190/15 ze dne 13. 9. 2016 (N 171/82 SbNU 657), body 53-55]. Při zvažování, jaká výše úroků z prodlení je již ústavně neakceptovatelná, je tedy třeba vycházet z následujících skutečností.

45. Podle již citovaných nálezů sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10 je úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně, tj. 182,5 % ročně, "očividně […] za hranicí, kterou lze považovat podstatě a smyslu daného institutu úroku z prodlení za adekvátní". Oba nálezy vycházejí z toho, že v takové situaci již není třeba hodnotit přiměřenost sjednané výše úroků (respektive otázku, zda je takto sjednaná výše úroků z prodlení v rozporu s dobrými mravy) "v každém případě individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jednání účastníků v příslušném období a k jejich tehdejšímu postavení". Součástí nosných důvodů obou citovaných nálezů tudíž je, úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně, respektive 182,5 % ročně, je již za hranicí ústavnosti a není třeba provádět individuální hodnocení přiměřenosti úroků. Změna tohoto pravidla by připadala v úvahu při zásadní změně ekonomických poměrů. Není však vyloučeno, aby obecné soudy předložily přesvědčivou argumentaci, že hranice ústavnosti úroků by měla být formulována odlišně; například že by měla být navázána na úrokové sazby uplatňované bankami při poskytování úvěrů nebo půjček, čímž by bylo zajištěno, že tato sazba bude reflektovat ekonomickou situaci.

46. Představy zákonodárce o přijatelné výši plateb souvisejících s prodlením jsou v případě spotřebitelských úvěrů vyjádřeny v § 122 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Podle § 122 odst. 1 písm. b) tohoto zákona sice sjednaná výše úroků z prodlení nesmí přesáhnout výši stanovenou právním předpisem (nařízením vlády); současně je však možné si sjednat pro případ prodlení smluvní pokutu [§ 122 odst. 1 písm. c)]. Její výše obecně nesmí přesáhnout 0,1 % denně z částky, ohledně níž je spotřebitel v prodlení (§ 122 odst. 2), přičemž souhrn výše všech uplatněných smluvních pokut nesmí přesáhnout součin čísla 0,5 a celkové výše spotřebitelského úvěru, nejvýše však 200 000 Kč (§ 122 odst. 3). Tuto právní úpravu lze analogicky vztáhnout i na odlišné smluvní typy, než je úvěr, a na problematiku sjednaných úroků z prodlení. Pokud se platby za sjednané úroky z prodlení pohybují v popsaných mezích (pro smluvní pokuty u spotřebitelských úvěrů), je třeba vycházet z toho, že sjednaná výše úroků z prodlení nevybočila z ústavních mezí.

47. Jinak řečeno, úroky z prodlení ve výši 0,5 % denně (182,5 % ročně) a vyšší jsou již ústavně neakceptovatelné podle nálezů sp. zn. I. ÚS 523/07 a sp. zn. I. ÚS 728/10, dokud nedojde k zásadní změně ekonomických poměrů nebo nebude formulován jiný způsob vyjádření nejvyšší ústavně přípustné výše úroků z prodlení. Naopak úroky z prodlení, jejich výše nepřekračuje pravidla dle § 122 zákona o spotřebitelském úvěru pro platby související s prodlením, jsou v mezích ústavnosti. V těchto mezích je v prvé řadě na obecných soudech, aby formulovaly konkrétní test pro posouzení ústavnosti úroků. Přitom není vyloučeno, aby vycházely z judikatury Nejvyššího soudu pro posuzování úroků v nalézacím řízení (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1484/2004 ze dne 15. 12. 2004), není-li v rozporu s výše uvedenými principy vyplývajícími z judikatury Ústavního soudu.

48. Ústavní soud pokládá za vhodné upozornit, že v projednávané věci připadalo původně v úvahu určit úroky z prodlení i ve výši stanovené právními předpisy a ujednání o jejich výši prohlásit za neplatné pro rozpor se zákonem. Smlouva mezi stěžovatelem a vedlejším účastníkem byla uzavřena podle občanského zákoníku z roku 1964. Podle judikatury Nejvyššího soudu byla úprava úroků z prodlení dle § 517 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964 kogentní; v právních vztazích, které se řídily občanským zákoníkem, si tak nebylo možné dohodnout jinou výši úroků z prodlení, než jakou stanovil prováděcí právní předpis (nařízení vlády, viz např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1117/2003 ze dne 17. 3. 2005; shodně viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2095/2010 ze dne 28. 7. 2010; usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 869/2012 ze dne 19. 3. 2013). Ústavní soud nepovažuje za nutné hodnotit, zda šlo o ústavně konformní výklad. V nalézacím řízení - pokud by se ho aktivně zúčastnil - se stěžovatel mohl dovolávat této judikatury a usilovat o to, aby mu byl vyměřen úrok z prodlení ve výši podle právních přepisů. Skutečnost, že tak neučinil a soud před vydáním rozsudku pro zmeškání nezohlednil citovanou judikaturu Nejvyššího soudu sám, však nepředstavuje zásadní vadu exekučního titulu a není důvodem pro jeho výjimečný přezkum v exekučním řízení. Ačkoliv by mohlo jít o vadu z hlediska zákonnosti rozhodnutí, tento případný nedostatek nemá ústavněprávní přesah.

49. Pro nosné důvody tohoto nálezu není relevantní, zda má exekuční titul formu platebního rozkazu, rozsudku pro zmeškání či uznání nebo standardního rozsudku; jde pouze o posouzení ústavní konformity vymáhané částky (poměru jistiny a výše vymáhaného úroku z prodlení) v exekučním řízení v okamžiku podání návrhu na zastavení exekuce.

50. V napadených rozhodnutích městský i obvodní soud dospěly k závěru, že nezastaví exekuční řízení dle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. na návrh stěžovatele, který poukazoval na nepřiměřenou výši úroků z prodlení podle exekučního titulu. Tato svá rozhodnutí městský i obvodní soud opírají o právní názor, že v exekučním řízení za žádných okolností nemohly zkoumat věcnou správnost exekučního titulu. Totéž zopakovaly ve svých vyjádřeních. Jak ovšem Ústavní soud vyložil výše, i v exekučním řízení je možné se ve výjimečných případech zabývat zásadními vadami exekučního titulu. Přiznání úroků z prodlení v neústavní výši přitom představuje takovou zásadní vadu exekučního titulu, jelikož jde o přiznání plnění, které je v rozporu s ústavním pořádkem, a jelikož uplatnění práva na úroky z prodlení v této výši představuje zneužití práva. Protože obecné soudy nepřezkoumaly exekuční titul z hlediska jeho namítaných zásadních vad, porušily napadenými rozhodnutími právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a ve svém důsledku i jeho právo na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny, do něhož je dalším prováděním exekuce zasahováno.

51. V dalším řízení je úkolem obecných soudů, aby v souladu s výše vyloženými principy stanovily výši úroků z prodlení, kterou lze ještě považovat za přiměřenou (a ústavní), a aby ve zbylé části exekuci zastavily podle § 268 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 268 odst. 4 o. s. ř.

C. Další námitky stěžovatele

52. Stěžovatel dále namítá, že celá smlouva měla lichevní povahu, byla proto absolutně neplatná, a tudíž by měla být exekuce zastavena zcela. Ústavní soud konstatuje, že tato námitka se týká 25 000 Kč jako jistiny přiznané exekučním titulem a dále (potenciálně) té části úroků z prodlení, které obecné soudy nebudou považovat za protiústavní a ohledně nichž nezastaví exekuci. Otázka, zda má smlouva lichevní charakter a je absolutně neplatná, však pro účely posuzování ústavní konformity exekučního titulu zpravidla nedosahuje ústavního rozměru. V projednávaném případě dospěl Ústavní soud k závěru, že nejde o zásadní vadu exekučního titulu, kvůli níž by bylo třeba trvat na jeho výjimečném přezkumu a případném zastavení exekuce. Námitka, že exekuční titul je v rozporu s dobrými mravy, rovněž nemá ústavněprávní rozměr. Jak totiž Ústavní soud uvedl v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3216/14 ze dne 17. 12. 2015 (N 218/79 SbNU 503), bodě 53, ztotožňuje se se závěrem, že jde o

námitku hmotněprávního charakteru a že přezkum souladu výkonu práva s dobrými mravy má probíhat v nalézacím řízení. V této části tedy nejsou námitky stěžovatele důvodné. Napadené rozhodnutí je přesto třeba zrušit jako celek, bude na obecných soudech, aby vymezily, v jakém rozsahu je výkon rozhodnutí nepřípustný a musí být zastaven dle § 268 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 268 odst. 4 o. s. ř.

D. Závěr

53. Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti